

HOW TO... PHOTOVOICE

EXPLAINING THE PHOTOVOICE METHOD AS
USED IN THE EUROPE3E PROJECT

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Πίνακας περιεχομένων

Περιεχόμενα

1 Η μέθοδος ΦΩΤΟΦΩΝΗ/PHOTOVOICE & το έργο EUROPE3E: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.....	3
1 Εισαγωγή.....	3
2 Το έργο Europe3E με μια ματιά	5
2 Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΦΩΤΟΦΩΝΗ/PHOTOVOICE	7
1 ΦωτοΦωνή: Ορισμός, πλεονεκτήματα και δυσκολίες.....	8
2 Συμμετοχική μέθοδος	10
3 Γιατί να χρησιμοποιήσετε τη ΦωτοΦωνή σε ένα προτζεκτ για νέους/ες	10
3 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΦΩΤΟΦΩΝΗΣ	12
1 Τα πρώτα βήματα	13
2 Γνώσεις για τη ΦωτοΦωνή και έναρξη του προτζεκτ	14
3 Επιλογή των συμμετεχόντων/ουσών.....	15
4 Εισαγωγικό εργαστήριο και τοπικές δραστηριότητες.....	15
5 Φωτογράφιση	19
6 Συζήτηση για τις φωτογραφίες και ανασκόπηση της εμπειρίας	20
7 Επιλογή των φωτογραφιών	24
8 Παρουσίαση και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων	24
4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	26
5 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ EUROPE3E	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	32
ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΕΤΑΙΡΟΙ	33

1 | ΦΩΤΟΦΩΝΗ & EUROPE3E: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1 | Εισαγωγή

Με τον Οδηγό αυτό στόχος μας είναι να υποστηρίξουμε επαγγελματίες στο πεδίο των υπηρεσιών για νέους/ες που ενδιαφέρονται να υλοποιήσουν συμμετοχικές, ερευνητικές δραστηριότητες με ομάδες νέων, με στόχο την ενεργό συμμετοχή τους. Θέλουμε να δείξουμε πώς νέοι άνθρωποι μπορούν να κινητοποιηθούν για να εμπλακούν σ' ένα θέμα, να σκεφτούν, να κρίνουν, να μοιραστούν και να ενωθούν σε μια εμπειρία που λειτουργεί ενδυναμωτικά μέσα από τη δύναμη της συμμετοχικής φωτογράφισης.

Η ΦωτοΦωνή/Photovoice είναι μια μέθοδος καταγραφής και αναστοχασμού που καταλήγει να «περνάει μηνύματα» χρησιμοποιώντας φωτογραφίες. Δίνει στον/στην καθένα/μία, άσχετα από τις γνώσεις ή τις δεξιότητες που έχουν σε κάποιο πεδίο, να εκφραστούν γιατί βασίζεται στη δημιουργικότητα του καθενός/μιας που μάλιστα την ενισχύει βήμα-βήμα. Η μέθοδος ΦωτοΦωνή/ Photovoice έχει χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τη συμμετοχική εκτίμηση αναγκών σε διαφορετικά πεδία, για παράδειγμα στην υγεία των γυναικών (Burris/Wang 1997). Μέχρι τώρα η μέθοδος ΦωτοΦωνή δεν έχει χρησιμοποιηθεί σε εκπαιδευτικές δράσεις για την Ευρώπη, θεωρούμε λοιπόν ότι η μεταφορά της είναι σημαντική για το μέλλον της Ε.Ε.

Η εφαρμογή της μεθόδου ΦωτοΦωνή δίνει σε περιθωριοποιημένους/ες νέους/ες τη δυνατότητα να διερευνήσουν τις αντιλήψεις τους για την Ευρώπη με τρόπους που δεν είναι δυνατοί μέσω των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας των κοινωνικών σπουδών. Κι αυτό, επειδή η ΦωτοΦωνή είναι «προσβάσιμη σε κάθε άτομο που μπορεί να μάθει να χρησιμοποιεί [...] μια φωτογραφική μηχανή και επιπλέον, δεν προϋποθέτει ότι το άτομο γνωρίζει να γράφει ή να διαβάζει» (ο.π., σ. 372).

Οι φωτογραφίες και οι λήψεις που έγιναν στη διάρκεια του έργου δίνουν πολύ χρήσιμες πληροφορίες για το ρόλο που παίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην καθημερινή ζωή των νεαρών ατόμων που συμμετείχαν στο έργο, καθώς επίσης αναδεικνύουν θέματα για συζήτηση στις κοινότητες τους, ακόμη και προτάσεις πολιτικής.

Κατά συνέπεια, η μέθοδος ΦωτοΦωνή/ photovoice δημιουργεί τη δυνατότητα να ακουστεί η φωνή των νέων και επίσης, μπορεί να λειτουργήσει ως αφετηρία για τον διάλογο για την Ε.Ε. στις κοινότητες των νέων και πέρα από αυτές, εμπλέκοντας για πρώτη φορά πολλούς ανθρώπους στο «πρότζεκτ Ευρώπη».

Στον παρόντα Οδηγό συνοψίζουμε τις εμπειρίες που συγκεντρώθηκαν κατά την υλοποίηση της μεθόδου ΦωτοΦωνή στο πλαίσιο του διακρατικού ευρωπαϊκού προγράμματος “Europe3E”. Διασφαλίζεται έτσι όχι μόνον ότι τα στελέχη των υπηρεσιών για νέους/ες που ενεπλάκησαν στο έργο έμαθαν να χρησιμοποιούν τη μέθοδο και κατ’επέκταση, έμαθαν ένα νέο τρόπο για να πετυχαίνουν την ενεργό συμμετοχή των νέων σε ευρωπαϊκά θέματα, αλλά επίσης και ότι οι γνώσεις αυτές θα είναι διαθέσιμες σ’ένα πολύ μεγαλύτερο ακροατήριο. Ο Οδηγός περιλαμβάνει ένα τμήμα με οδηγίες εφαρμογής, καθώς επίσης και τις φωτογραφίες που έβγαλαν οι νέοι/ες που συμμετείχαν.

“Η ΦωτοΦωνή είναι μια καλή μέθοδος επικοινωνίας σε διακρατικά προγράμματα, ιδίως αν πρέπει να δουλέψεις, όπως εμείς, με μη προνομιούχα νέα παιδιά που δεν τολμούν να ανοίξουν το στόμα τους” Στέλεχος υπηρεσιών νεολαίας, Sankt Johannis Bernburg, Γερμανία

“Η μέθοδος ενθαρρύνει τους νέους να γίνουν ενεργοί πολίτες” Στέλεχος των υπηρεσιών νεολαίας του ÖJAB, Αυστρία.

Ευχαριστίες

Θερμά ευχαριστώ σε όλους τους νέους και τις νέες που δουλέψαμε μαζί στο έργο αυτό τα τελευταία δύο χρόνια. Σας ευγνωμονούμε για τη συμβολή σας, τον κόπο και την αφοσίωσή σας. Τα αποτελέσματα αποδεικνύουν την επιτυχημένη διαχείριση που κατάφεραν οι εταιίροι μέσα στα πολλά εμπόδια που δημιούργησε η πανδημία.

2 | Το έργο Europe3E με μια ματιά

Το έργο Europe3E εντάσσεται στις Στρατηγικές Συνεργασίες για τη Νεολαία του προγράμματος Erasmus+ 2019- 2021. Η υλοποίηση των στόχων του έργου περιλαμβάνει τη συνεργασία έμπειρων στελεχών υπηρεσιών για τη νεολαία που συνοδεύουν μικρές ομάδες νέων με λιγότερες ευκαιρίες από 5 ευρωπαϊκές χώρες.

Επίκεντρο των υπηρεσιών για τη νεολαία είναι η **ένταξη** και η συμπερίληψη, ιδίως για μας, στο YES Forum. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια, για να μην πούμε τις τελευταίες δεκαετίες, φάνηκε καθαρά ότι η **πολιτική εκπαίδευση** είναι πιο επίκαιρη από ποτέ, παραμένει ένα πεδίο όπου η ένταξη εξακολουθεί να είναι ζητούμενο. Πώς μπορούμε να χτίσουμε γέφυρες μεταξύ διασπασμένων λαών, ιδίως της νεολαίας, ώστε να εξασφαλίσουμε τη διατήρηση της σύγχρονης δημοκρατίας μέσω της κοινωνικής συνοχής;

Αυτός είναι ο κύριος προβληματισμός πίσω από το έργο « Η Ευρώπη με τα μάτια των νέων: Ανταλλαγή, Διερεύνηση, Παρουσίαση/ Europe through young Eyes: Exchange, Explore, Exhibit». Θα λέγαμε λοιπόν ότι το έργο «Europe3E» λειτούργησε ως πείραμα αναζήτησης καινοτόμων μεθόδων ώστε η πολιτική εκπαίδευση να ανοίξει προς όλους τους νέους και τις νέες. Αναζήτησε δηλαδή τρόπους να εμπλακούν οι νέοι/ες στο δημόσιο διάλογο, ανεξάρτητα από τις όποιες δυσκολίες τους.

Με τη συμμετοχή στελεχών υπηρεσιών νεολαίας και ομάδων νεαρών ατόμων με λιγότερες ευκαιρίες από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες το έργο Europe3E διερεύνησε ιδιαίτερα τα

οφέλη του συνδυασμού δύο διαφορετικές προσεγγίσεις των υπηρεσιών για νέους/ες. Και οι δύο έχουν εφαρμοστεί επιτυχώς στο πλαίσιο δύο διαφορετικών προγραμμάτων, ξεχωριστά η μία από την άλλη. Συγκεκριμένα:

- ❖ **Η δημιουργικότητα επιτρέπει την ανεμπόδιση έκφραση των νέων:** Το έργο “[Our Life. Our Voice](#)” εφάρμοσε δημιουργικές μεθόδους συνεργατικής έρευνας μεταξύ συνομηλίκων προκειμένου νέοι/ες που ζουν σε συνθήκες φτώχειας να εκφραστούν ως προς τις συνθήκες αυτές. Το έργο Europe3E εστίασε σ’ένα διαφορετικό θέμα μέσω της μεθόδου ΦωτοΦωνή, στο θέμα των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ❖ **Προσβάσιμη & Συμπεριληπτική Πολιτική Εκπαίδευση μέσω παιχνιδιών:** Στο έργο “[YourEP](#)” σχεδιάστηκε μια πολιτική προσομοίωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να ταιριάζει στις ανάγκες κοινωνικά μειονεκτούντων νέων. Το έργο «Europe3E» βασίστηκε πάνω στη μέθοδο αυτή για να την κάνει ακόμη πιο προσβάσιμη συνδυάζοντας το «σενάριο» της πολιτικής προσομοίωσης με τη μέθοδο ΦωτοΦωνή/ Photovoice.

Με δυο λόγια, το έργο Europe3E εστιάζει στο προσωπικό επίπεδο προκειμένου να εμπλέξει νέους και νέες στην ίδια την εφαρμογή, πράγμα που δεν μπορούσαμε να κάνουμε στα προηγούμενα προγράμματα, ανοίγοντας έτσι ακόμη περισσότερο τις πόρτες της πολιτικής εκπαίδευσης!

2 | Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΦΩΤΟΦΩΝΗ / ΡΗΟΤΟΝΟΙΣΕ

... ΚΑΙ ΠΩΣ ΝΑ ΤΗΝ ΚΑΝΕΤΕ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ, ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΑΣ

ΦΩΤΟΦΩΝΗ

= Φωτογραφίες που δίνουν Φωνή στην ατομική ή συλλογική εμπειρία

= η διήγηση και το μοίρασμα μιας προσωπικής ιστορίας μέσα από εικόνες

Η ΦωτοΦωνή είναι μια μέθοδος αναστοχασμού και καταγραφής που περνάει τα μηνύματά της μέσω φωτογραφιών. Τα συμμετέχοντα άτομα τραβούν φωτογραφίες. Χρησιμοποιούν δηλαδή την κάμερα για να απαντήσουν σ' ένα ερευνητικό ερώτημα και συνδυάζουν τις φωτογραφίες με τις προσωπικές τους ιστορίες. Διαμορφώνουν τις απαντήσεις από την προσωπική τους σκοπιά. Συζητούν τα μηνύματα που θέλουν να παρουσιάσουν και βάσει αυτών, η ομάδα κάνει την τελική επιλογή των φωτογραφιών που εκφράζουν τη γνώμη της ομάδας και τις απαντήσεις

που δίνει στο ερευνητικό ερώτημα. Με τον τρόπο αυτό τα αποτελέσματα (δηλαδή οι φωτογραφίες) της ΦωτοΦωνής δεν είναι μόνον η προσωπική ματιά ενός ατόμου αλλά το μήνυμα που στέλνει μια ομάδα. Τα αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητας προσφέρονται επίσης για αξιολόγηση, για τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων ή για την προάσπιση κάποιου θέματος. Δείτε περισσότερα στο [Reuter’s Manual on page 33](#).

1 | ΦωτοΦωνή: Ορισμός, πλεονεκτήματα και δυσκολίες.

Η απεικονιστική και συμμετοχική μέθοδος ΦωτοΦωνή έχει συνήθως τρεις κεντρικούς στόχους:

1. Να ακουστεί η φωνή των συμμετεχόντων και να υπάρξει ευαισθητοποίηση για τα θέματα που θίγουν, προάσπιση των δικαιωμάτων τους και ανταλλαγή πληροφοριών. Τα συμμετέχοντα άτομα χρησιμοποιούν τη ΦωτοΦωνή για να πουν την ιστορία τους αξιοποιώντας τη δύναμη της συμμετοχικής φωτογραφίας.
2. Να ενδυναμωθούν τα συμμετέχοντα άτομα ως προς την εξουσία και τον δημοκρατικό διάλογο, να αποκτήσουν πίστη στον εαυτό τους και στις ικανότητές τους, καθώς και στη δυνατότητά τους να προκαλέσουν κοινωνική αλλαγή.
3. Να επηρεαστούν οι πολιτικές αποφάσεις και οι πολιτικοί μέσω της ευαισθητοποίησης σε συγκεκριμένα ζητήματα.

Οι εικόνες και γενικά οι απεικονίσεις έχουν μεγάλη δύναμη και οδηγούν σε ερμηνεία του περιβάλλοντος που απεικονίζεται. Μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως ένα μέσο για τη μετάδοση συναισθημάτων σχετικά με τις οικονομικο-κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζουν άτομα και κοινότητες. Η ΦωτοΦωνή δημιουργεί το χώρο για την ευαισθητοποίηση ατόμων που ζουν σε διαφορετικό περιβάλλον επειδή τους δίνει τη δυνατότητα να δουν τον κόσμο με τα μάτια του/της φωτογράφου. Μέσα από τη διαδικασία αυτή οι συμμετέχοντες/ουσες δρουν στην κατεύθυνση της κοινωνικής αλλαγής.

Πλεονεκτήματα και οφέλη της μεθόδου ΦωτοΦωνή

- ❖ Η μεθοδολογία είναι ευέλικτη και μπορεί να προσαρμοστεί σε διαφορετικά πλαίσια, σκοπούς και ομάδες-στόχους
- ❖ Η φωτογράφιση και οι απεικονίσεις διευκολύνουν την αυτό-έκφραση

- ❖ Ενδυναμώνει τα συμμετέχοντα άτομα να στοχαστούν πάνω στις προκλήσεις που υπάρχουν στο περιβάλλον ή στην κοινότητά τους και μπορεί να οδηγήσει στην αλλαγή της αντίληψης για τον εαυτό ή και στον τρόπο που τα άτομα συνδέονται με τον κόσμο γύρω τους
- ❖ Προάγει τη δημιουργικότητα των συμμετεχόντων/ουσών
- ❖ Ενθαρρύνει την ελευθερία του λόγου, είτε πρόκειται για θετικά σχόλια είτε για την άσκηση κριτικής
- ❖ Προωθεί την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων μέσα από την διήγηση ιστοριών και τη συλλογική παραγωγή γνώσης
- ❖ Προσαρμόζεται σε περιθωριοποιημένες ή ευάλωτες ομάδες
- ❖ Αναπτύσσει τις τεχνικές δεξιότητες των συμμετεχόντων/ουσών, καθώς και τις δεξιότητες επικοινωνίας και επίλυσης προβλημάτων
- ❖ Συμβάλει στην οικοδόμηση του αισθήματος του ανήκειν σε μια κοινότητα και της προσδίδει αξία
- ❖ Υποβοηθά τον κριτικό στοχασμό για τη σημασία της εικόνας και των Μέσων σήμερα
- ❖ Είναι μια μέθοδος διασκεδαστική και διαδραστική, που επίσης διευκολύνει τις διαπολιτισμικές ανταλλαγές !

Δυσκολίες

- ❖ Η εφαρμογή της μεθόδου απαιτεί σημαντική προετοιμασία, καθώς και τεχνικό εξοπλισμό
- ❖ Εμπειρο και εκπαιδευμένο προσωπικό και στελέχη υπηρεσιών για τη νεολαία
- ❖ Προσοχή, τα συμμετέχοντα άτομα πρέπει να εκφράζουν και να ανταλλάσσουν ιδέες αλλά να μην ακυρώνουν τη γνώμη του άλλου
- ❖ Αν το πλαίσιο είναι διεθνικό, πρέπει να υπάρχει μετάφραση για να εξασφαλίζεται ότι όλα τα συμμετέχοντα άτομα θα είναι σε θέση να εκφραστούν και να συμμετέχουν
- ❖ Η εκπαίδευση στη φωτογράφιση μπορεί να είναι δύσκολη

- ❖ Ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση θεμάτων είναι περιορισμένος
- ❖ Η μέθοδος έχει στόχο να προκαλέσει αλλαγές αλλά δεν οδηγεί πάντα σε αλλαγή.

2 | Συμμετοχική μέθοδος

Η ΦωτοΦωνή παρουσιάζεται συνήθως ως συμμετοχική μέθοδος έρευνας δράσης, μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος ποιοτικής έρευνας ή ως εργαλείο συγκέντρωσης δεδομένων σχεδιασμού και αξιολόγησης (White et al., 2009). Η μέθοδος είναι βασισμένη στην κοινότητα, είναι ευέλικτη και μπορεί να αξιοποιηθεί για διάφορους σκοπούς, όπως για παράδειγμα για την κινητοποίηση μιας κοινότητας, την εκτίμηση αναγκών ή την αξιολόγηση διαδικασίας και αποτελέσματος από συμμετοχική σκοπιά (Catalani and Minkler 2010; Wang and Burris 1997). Η διαδικασία της ΦωτοΦωνής εμπλέκει την κοινότητα ώστε τα μέλη να κατανοήσουν καλύτερα την πραγματικότητά τους, ιδίως από την πλευρά των ανθρώπων που δεν κατέχουν θέσεις ισχύος ή εξουσίας. Είναι ένας τρόπος για να νομιμοποιηθεί η γνώση που κατέχει μια κοινότητα (Mayfield-Johnson, Rachal and Butler 2014; Strack, Lovelace, Jordan and Holmes 2010).

Όταν χρησιμοποιηθεί ως συμμετοχική μέθοδος εκτίμησης αναγκών, η ΦωτοΦωνή προσφέρει ακριβείς και χρήσιμες πληροφορίες για την ομάδα-στόχο (Goo-Kuratani and Lai 2011). Συνήθως, μέσα από τις συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων και των μελών της ερευνητικής ομάδας εντοπίζεται κάποιο θέμα. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες/ουσες παίρνουν τη φωτογραφική μηχανή τους και βγάζουν φωτογραφίες που απαντούν στην ερευνητική ερώτηση (Wang and Burris 1997). Η ΦωτοΦωνή αποκτά ακόμη μεγαλύτερη δύναμη όταν εφαρμόζεται με τη συνεργασία ευάλωτων ή περιθωριοποιημένων ομάδων γυναικών, νέων, αστέγων ή που πάσχουν από κάποια συγκεκριμένη αρρώστια (Valiquette-Tessier et al. 2015) ή εργατών/ριών του σεξ (Desyllas, 2014).

3 | Γιατί να χρησιμοποιήσετε τη ΦωτοΦωνή σ'ένα προτζεκτ για νέους/ες

Η ΦωτοΦωνή επιλέχθηκε για να δώσει σε νέους/ες τη δυνατότητα να πουν τη γνώμη τους και για να ευαισθητοποιήσει σε θέμα που είναι σημαντικό για τους ίδιους/ες και για το μέλλον τους. **Η συμμετοχική έρευνα μεταξύ συνομηλίκων με την χρήση της ΦωτοΦωνής στόχευε να συνδέσει νεαρά άτομα μεταξύ τους και να τους δώσει τη δυνατότητα να μιλήσουν για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση.** Η μέθοδος είχε το πλεονέκτημα να είναι ευέλικτη και να μπορεί να προσαρμόζεται σε διαφορετικά πλαίσια, για

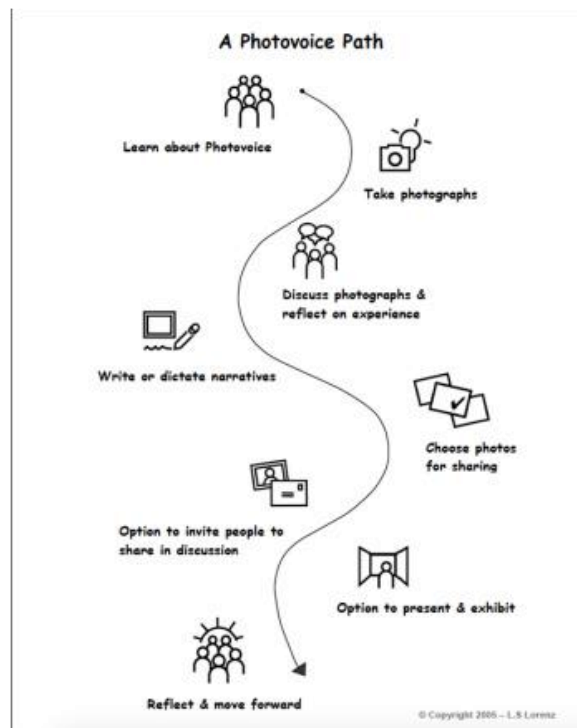
νεαρά άτομα που αντιμετωπίζουν διαφορετικές δυσκολίες σε διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Η ΦωτοΦωνή στο πλαίσιο του έργου Europe3E είχε τρεις κύριους στόχους:

- 1) Να μοιραστούν οι συμμετέχοντες/ουσες τις απόψεις τους για την Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση, να εκτεθούν οι προκατελημμένες ιδέες και να εντοπιστούν στερεότυπα, για να προχωρήσουμε πέρα από αυτά, δίνοντας φωνή στην προσωπική εμπειρία κάθε ατόμου.
- 2) Να έχουν τα συμμετέχοντα άτομα τη δυνατότητα να εκφραστούν ατομικά και ομαδικά για θέμα κοινού ενδιαφέροντος και ταυτόχρονα, να σκεφτούν κριτικά και να εξετάσουν πιθανές λύσεις.
- 3) Να έχουν επαγγελματίες και στελέχη υπηρεσιών για νέους/ες την ευκαιρία να διευρύνουν τις γνώσεις τους ως προς νέες μεθόδους και εργαλεία που αυξάνουν την πολιτική εγγήγορη των νέων, μαθαίνοντας την συμμετοχική ερευνητική μέθοδο ΦωτοΦωνή και εφαρμόζοντάς την σε πλαίσιο μάθησης μεταξύ συνομηλίκων στον τόπο τους.

3 | ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΦΩΤΟΦΩΝΗΣ ...

... ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΥΡΩΠΕΖΕ

Σχήμα 1: Η διαδρομή της ΦωτοΦωνής, Lorenz, L.S.(2010)

1 | Τα πρώτα βήματα:

Πριν ξεκινήσετε, σκεφτείτε :

- ❖ Προσαρμόστε τη μέθοδο στην ομάδα σας
 - ✓ Είναι σημαντικό οι διοργανωτές/ριες να έχουν σκεφτεί από πριν τα πιθανά προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν τα μέλη της ομάδας-στόχου κατά την υλοποίηση της ΦωτοΦωνής. Τέτοια προβλήματα πιθανόν να επηρεάζονται από το χώρο όπου θα γίνουν τα εργαστήρια, τα απαραίτητα υλικά, τον αριθμό των ατόμων που θα συμμετέχουν κλπ. Σκεφτείτε λοιπόν πώς θα μπορούσατε να προσαρμόσετε την διοργάνωση στις ανάγκες της ομάδας σας;
- ❖ Εξοικειωθείτε με το ρόλο σας ως εμπυχωτής/ρια
 - ✓ Ο σκοπός είναι να ενδυναμώσετε τα συμμετέχοντα άτομα να ανακαλύψουν τη δύναμη της φωτογραφίας ως μέσου επικοινωνίας και να τα ενθαρρύνετε να πιστέψουν στη φωνή τους και στην αξία της.
 - ✓ Οι επικεφαλής διοργανωτές/ριες ή εμπυχωτές/ριες έχουν την ευθύνη να εκπαιδεύσουν τα μέλη της ομάδας ώστε να ξέρουν και να καταλαβαίνουν τα βασικά στοιχεία της συμμετοχικής φωτογράφισης . (PhotoVoice, 2014: 62 & 79-85)
 - ✓ Σκεφτείτε πώς μπορείτε να εμπλέξετε τα συμμετέχοντα άτομα από την αρχή, ακόμη και από το στάδιο του σχεδιασμού του πρότζεκτ.
- ❖ Βάλτε χρονοδιάγραμμα
 - ✓ Πόσο χρόνο διαθέτετε για το πρότζεκτ της ΦωτοΦωνής; Τα πρότζεκτ αυτά μπορεί να διαρκέσουν από 6 ώρες μέχρι κάποιους μήνες και να περιλαμβάνουν ποικίλο αριθμό συναντήσεων.

Τεχνικός εξοπλισμός

- ❖ Οι επιλογές είναι πάρα πολλές. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η κάμερα του κινητού, να χρησιμοποιηθούν φωτογραφικές μηχανές που διαθέτει ο φορέας ή δανεικές μηχανές ή φωτογραφικές μηχανές μιας χρήσης.

2 | Γνώσεις για τη ΦωτοΦωνή και έναρξη του προτζεκτ

“Οι επικεφαλής διοργανωτές/ριες ή εμπυχωτές/ριες έχουν την ευθύνη να εκπαιδεύσουν τα μέλη της ομάδας ώστε να ξέρουν και να καταλαβαίνουν τα βασικά στοιχεία της συμμετοχικής φωτογράφισης.” (PhotoVoice, 2014: 62 & 79-85)

Η διαδικασία της μεθόδου ΦωτοΦωνή προϋποθέτει προετοιμασίες που απαιτούν χρόνο και ανθρώπινους πόρους. Για να εξασφαλίσουμε την ομαλή υλοποίησή της μεταξύ ομάδων από πέντε χώρες στο πλαίσιο του έργου Europe3E, οι φορείς υπηρεσιών νεολαίας που συμμετείχαν όρισαν τα στελέχη που θα αναλάμβαναν να συγκροτήσουν την ομάδα συμμετεχόντων και να διεκπεραιώσουν την έρευνα ΦωτοΦωνής μαζί τους. Συνολικά ο ρόλος τους είναι να προετοιμάσουν, συνοδεύσουν και υποστηρίξουν τους συμμετέχοντες/ουσες νέους και νέες. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνουν ταυτόχρονα την ενδυνάμωση τους, ώστε πράγματι οι νέοι/ες που συμμετέχουν να διερευνήσουν, ανταλλάξουν και παρουσιάσουν τις απόψεις τους για την Ευρώπη και πώς μπορεί να συσχετίζεται με τη σημερινή νεολαία.

Στο πλαίσιο του προγράμματος κάθε συμμετέχων φορέας επέλεξε ένα στέλεχος υπηρεσιών για τη νεολαία που θα αναλάμβανε εμπυχωτής/ρια της ΦωτοΦωνής. Σκοπός ήταν να αξιοποιηθεί η εμπιστοσύνη και η σχέση που υπήρχε ανάμεσα στο στέλεχος και στους/στις νέους/ες για να ενθαρρυνθούν και να συμμετέχουν ενεργά. Πράγματι, η εγγύτητα του στελέχους με τους/τις νέους/ες ενίσχυσε το κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ τους ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να νοιώθουν την άνεση να εκφραστούν ελεύθερα.

Τα στελέχη υπηρεσιών για τη νεολαία που ασχολήθηκαν στο έργο εκπαιδεύτηκαν πάνω στη μέθοδο με συνδυασμό επί τόπου και διαδικτυακών δραστηριοτήτων, με στόχο να εξασφαλιστεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα κατά την υλοποίηση.

Σχήμα 2: Στελέχη υπηρεσιών για τη νεολαία εκπαιδεύονται στη μέθοδο ΦωτοΦωνή.

3 | Επιλογή των συμμετεχόντων/ουσών

Το έργο Europe3E είχε ως στόχο την ενεργό ανάμειξη στην πολιτική σφαίρα νέων που δεν είναι πολιτικοποιημένοι ή απέχουν από την πολιτική δράση, την προώθηση της ενεργού πολιτικής συμμετοχής και την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης νέων με λιγότερες ευκαιρίες.

Οι εταίροι του έργου δουλεύουν καθημερινά με νέους και νέες που αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες. Ανέλαβαν λοιπόν, στο πλαίσιο του έργου, να εντοπίσουν και να κινητοποιήσουν τους/τις νέους/ες που θα έπαιρναν μέρος στο πρόγραμμα. Κάθε εταίρος ανέλαβε να εντοπίσει 2-5 νεαρά άτομα που αντιμετωπίζουν πολλαπλές δυσκολίες προκειμένου να συμμετάσχουν στο έργο, θεωρώντας ότι αυτά τα άτομα θα είχαν και το μεγαλύτερο όφελος από τη συμμετοχή τους στο έργο Europe3E.

Ως επαγγελματίες στο πεδίο των υπηρεσιών για τη νεολαία, οι εταίροι μας διέθεταν τα κατάλληλα μέσα και εργαλεία για να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή νέων που συνήθως δεν παίρνουν μέρος σε τέτοιες δραστηριότητες. Έχουν εμπειρία στην ανάπτυξη προσωπικής επαφής και στην χρήση τεχνικών κινητοποίησης που χρειάζονται για να πεισθούν μη προνομιούχοι νέοι/ες να πάρουν μέρος στις δράσεις του έργου.

Για τους λόγους αυτούς κάθε εταίρος ανέλαβε να επιλέξει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες με δικές του ανοικτές και συμπεριληπτικές διαδικασίες, εξασφαλίζοντας ότι τα προαπαιτούμενα της συμμετοχής δεν θα ήταν υψηλά.

4 | Εισαγωγικό εργαστήριο και τοπικές δραστηριότητες

❖ *Θέτουμε τους βασικούς κανόνες*

Οι κανόνες αυτοί θα αποτελέσουν τη βάση για τις προσδοκίες όλων σε όλη τη διάρκεια του προτζεκτ, ενώ επίσης η ίδια η διαδικασία της θέσπισής τους μπορεί να είναι μια χρήσιμη άσκηση για την οικοδόμηση ομαδικού πνεύματος (PhotoVoice, 2014: 77). Οι άνθρωποι συμμετέχουν καλύτερα σ' ένα περιβάλλον στο οποίο αισθάνονται ασφάλεια και μπορούν να εγκαταλείψουν τις άμυνές τους (PhotoVoice, 2014: 102).

❖ *Χρησιμοποιούμε ασκήσεις που σπάνε τον πάγο και ενισχύουν την αλληλεπίδραση της ομάδας*

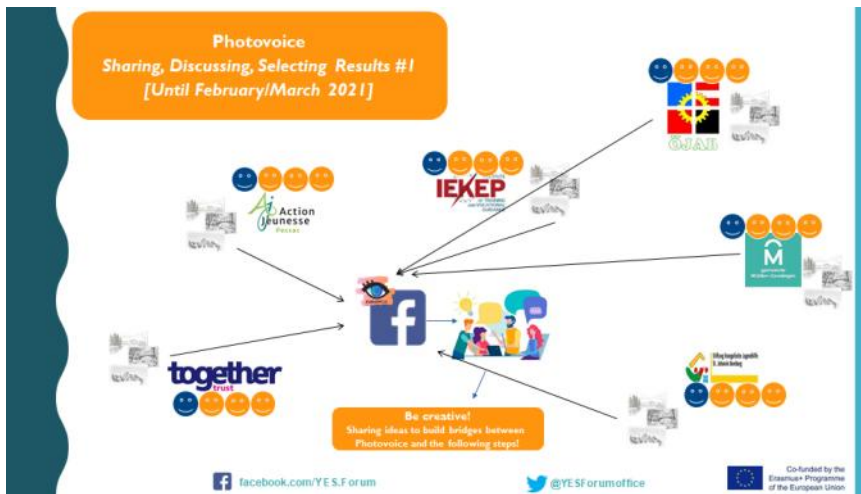
❖ Εξηγούμε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες :

- ✓ Τους σκοπούς της ΦωτοΦωνής
- ✓ Γενικά για τη φωτογραφία και τη φωτογράφιση (καλλιτεχνικά, τί είναι δυνατόν και τί δεν είναι, τί έχουν κάνει άλλοι κλπ), καθώς επίσης και τις νομικές πλευρές του θέματος, πχ. ως προς τη φωτογράφιση ανθρώπων (προστασία προσωπικών δεδομένων, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλπ) και πώς τις διαχειριζόμαστε
- ✓ Τεχνικές οδηγίες για τη χρήση της κάμερας
- ✓ Το θέμα του προτζεκτ ΦωτοΦωνή, ώστε μέσα από διάφορες τεχνικές όπως για παράδειγμα ο καταϊγισμός ιδεών, παιχνίδια, ιστορίες, να αρχίσουν τα μέλη της ομάδας να το επεξεργάζονται.

Στο έργο Europe3E κάθε εμπυχωτής/ρια είχε αναλάβει να εξηγήσει λεπτομερώς και ακριβώς τα βήματα της διαδικασίας, τις μεθόδους που θα χρησιμοποιούσαμε (ειδικά όσον αφορά την προσεκτική ακρόαση των άλλων και την εξασφάλιση της ελεύθερης έκφρασης) και τους χρονικούς περιορισμούς. Στόχος ήταν να διασφαλίσουμε ότι όλα τα συμμετέχοντα άτομα κατανοούσαν τη διαδικασία και τη μεθοδολογία, καθώς επίσης και ότι αισθάνονταν ασφάλεια ώστε να συμμετάσχουν ενεργά στις δραστηριότητες. Η εισαγωγή περιελάμβανε επίσης τη γνωριμία των συμμετεχόντων/ουσών μεταξύ τους.

Σχήμα 3: Παρουσίαση της μεθόδου ΦωτοΦωνή σε διαδικτυακή συνάντηση.

Σχήμα 4: Παρουσίαση της μεθόδου ΦωτοΦωνή κατά την πρώτη συνάντηση με νεαρούς/ες συμμετέχοντες/ουσες.

Τοπικές δραστηριότητες

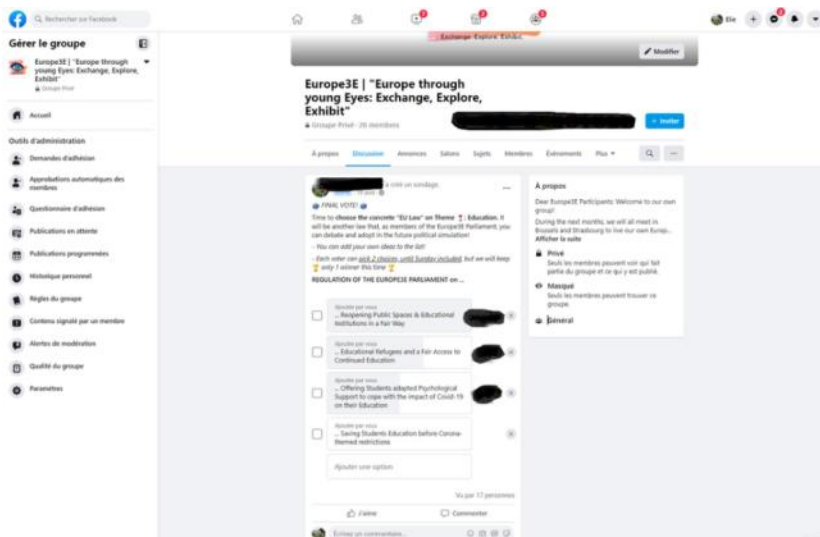
Κορυφαία προτεραιότητα ήταν να αισθάνονται τα συμμετέχοντα νεαρά άτομα άνετα μεταξύ τους και αργότερα, ως μέλη μιας μεγαλύτερης, δι-εθνικής ομάδας. Αυτό μπορεί να σημαίνει:

- ❖ Οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ του στελέχους και των συμμετεχόντων, καθώς και μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών, έτσι ώστε να γνωρίζουν ότι μπορούν να βασιστούν ο ένας στον άλλο αν χρειαστεί στη διάρκεια του προτζεκτ.
- ❖ Καλλιέργεια της αυτοπεποίθησης των συμμετεχόντων/ουσών, ιδίως οσον αφορά τη συμμετοχή και την ομιλία μπροστά σε κοινό και μάλιστα προερχόμενο από διαφορετικές χώρες. Μην ανησυχείτε όμως αν κάποιο μέλος δυσκολεύεται, τίποτε δεν είναι υποχρεωτικό και επίσης, θα διασφαλίσουμε ότι όλα τα μέλη εμπλέκονται σε κάποια δραστηριότητα, είτε νοιώθουν άνετα να μιλήσουν δημόσια είτε όχι!
- ❖ Γλώσσα: Συνειδητοποίηση ότι δεν απαιτείται τέλειο επίπεδο αγγλικών – η κατανόηση και η μετάδοση των βασικών μηνυμάτων μας κάνει μια χαρά. Το ίδιο και να ανακαλύψουμε «κόλπα» και τρόπους να τα βγάλουμε πέρα, όπως για παράδειγμα η μη λεκτική επικοινωνία κλπ.
- ❖ Αυτό-αξιολόγηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων στην αρχή του προτζεκτ, ώστε να ενισχυθεί η μαθησιακή εγρήγορηση των συμμετεχόντων/ουσών: μαθαίνουμε γρηγορότερα όταν είναι ξεκάθαρο από πού ξεκινάμε και πού θέλουμε να φτάσουμε.

Επιπλέον : Διαδικτυακές δραστηριότητες

Στο έργο Europe3E έγιναν και διαδικτυακές συναντήσεις επιπλέον των τοπικών. Οργανώθηκαν μέσω μιας ομάδας στο Facebook.

Οι δραστηριότητες εστίασαν στην καλύτερη γνωριμία των μελών μεταξύ τους, στην υποστήριξη των εταίρων μέσω διαδικτυακού υλικού και επίσης έδωσαν στους/στις συμμετέχοντες/ουσες τη δυνατότητα να συμβάλουν στο σχεδιασμό του πρότζεκτ.

Σχήμα 5: Η ομάδα Facebook μέσω της οποίας συμμετέχοντες/ουσες αντάλλαξαν φωτογραφίες και συμπεράσματα.

Το ερευνητικό ερώτημα

Πάρτε αποφάσεις για τα ερωτήματα που θα διερευνηθούν στο πρότζεκτ καθώς και για τις πρακτικές πλευρές του, πχ πόσες φωτογραφίες πρέπει να βγούν, ποιες επεμβάσεις-αλλαγές επιτρέπονται στις φωτογραφίες (πχ, επιτρέπονται τα φίλτρα;), τί πρέπει να κάνουμε όταν φωτογραφίζουμε ανθρώπους κλπ.

Το ερευνητικό ερώτημα στη ΦωτοΦωνή:

- ❖ Είναι προσωπικό (διατυπώνεται στο β'ενικό πρόσωπο)
- ❖ Είναι ανοιχτό (δεν μπορεί να απαντηθεί με ένα ναι ή ένα όχι)
- ❖ Είναι ξεκάθαρο και συγκεκριμένο, δεν αφήνει περιθώριο παρερμηνείας
- ❖ Συνδέεται άμεσα με τη ζωή των συμμετεχόντων/ουσών
- ❖ Επιδέχεται απαντήσεις που μπορούν να δοθούν με φωτογραφίες.

(Rutgers, 2016:14)

Το ερευνητικό ερώτημα του προτζεκτ:

“Τί σημαίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση για σένα;”

5 | Φωτογράφιση

Στην εκπαιδευτικού χαρακτήρα συμμετοχική φωτογράφιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοσδήποτε τύπος φωτογραφικής μηχανής (PhotoVoice, 2014: 56). Ανάλογα με το στόχο του προτζεκτ, πάρτε υπόψη τη δυνατότητα ανάλυσης, ιδίως αν θα χρειαστεί να έχετε εκτυπώσεις κατάλληλες για έκθεση. (PhotoVoice, 2014: 57).

- ❖ Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα συμμετέχοντα άτομα χρειάζονται εποπτεία και καθοδήγηση για να βγάλουν φωτογραφίες, τουλάχιστον μέχρι να νοιώσουν σιγουριά και να αποκτήσουν εμπειρία. Καλό είναι στην αρχή του πρότζεκτ να βγαίνετε όλοι μαζί, σαν ομάδα, για να εξασκηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες στις τεχνικές δεξιότητες μέσω συγκεκριμένων ασκήσεων και για να διερευνήσουν τα θέματα της φωτογράφισης. (PhotoVoice, 2014: 89)
- ❖ Στις φωτογραφικές εξορμήσεις θα πρέπει οι συμμετέχοντες/ουσες να έχουν μια συγκεκριμένη ιδέα τί θέλουν να αποτυπώσουν με τις φωτογραφίες που θα βγάλουν. Ενθαρρύνετε την πρακτική να έχουν μαζί τους χαρτί και μολύβι και να γράφουν δυο λόγια για την κάθε φωτογραφία που τραβάνε, γιατί την έβγαλαν και τί θέλουν να επικοινωνήσουν με αυτή. Με τον τρόπο αυτό οι συμμετέχοντες/ουσες σκέφτονται πιο προσεκτικά πριν τραβήξουν μια φωτογραφία. (PhotoVoice, 2014: 90)
- ❖ Οργανώστε συνεδρίες προετοιμασίας και απολογισμού στην αρχή και στο τέλος του προτζεκτ ή ξεχωριστά εργαστήρια για να συζητούνται συναισθηματικά θέματα ή προβλήματα που μπορεί να εμφανιστούν σε μέλη της ομάδας στη διάρκεια του προτζεκτ. (PhotoVoice, 2014: 63)
- ❖ Δώστε χρόνο για να κρατήσετε σημειώσεις στο τέλος κάθε συνάντησης ή εργαστηρίου και καταγράψτε τις διαδράσεις των συμμετεχόντων/ουσών ή όποιες συναισθηματικές αλλαγές παρατηρείτε. (PhotoVoice, 2014: 63)

Οι εταίροι μας στο έργο Europe3E οργάνωσαν τοπικές συναντήσεις όπου οι συμμετέχοντες/ουσες νέοι/ες βγήκαν για φωτογράφιση όλοι μαζί. Η εξέλιξη όμως του προγράμματος επιβραδύνθηκε από το λοκ-ντάουν και τα διάφορα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν λόγω του Covid-19 σε όλες τις χώρες των μελών του εταιρικού σχήματος. Τελικά, όλα πήγαν καλά: οι νέοι και οι νέες εκφράστηκαν μέσω της ΦωτοΦωνής! Τους έδωσε την

ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους, τις ιδέες και τους προβληματισμούς τους για την Ευρώπη με τη ματιά των νέων. Δεν είναι βέβαια έκπληξη ότι ο Covid-19 κάνει την εμφάνισή του σε πολλές φωτογραφίες.

Σχήμα 6: Συνάντηση της ομάδας νέων του ΙΕΚΕΠ στην Ελλάδα για τη δικιά τους ΦωτοΦωνή.

6| Συζήτηση για τις φωτογραφίες και ανασκόπηση της εμπειρίας

- ❖ Είναι ζωτικό στοιχείο όλου του πρότζεκτ, μια σπουδαία ευκαιρία να μοιραστούν τα συμμετέχοντα άτομα τη δουλειά τους και να μάθουν ο ένας από τον άλλο (PhotoVoice, 2014: 92)
- ❖ Οι συμμετέχοντες/ουσες είναι στο επίκεντρο γιατί οι ίδιοι καθορίζουν τί αποτέλεσμα έχει το πρότζεκτ στη ζωή τους. (PhotoVoice, 2014: 70)

- ❖ Δημιουργήστε ασκήσεις που να παρακινούν σε συζήτηση όλη την ομάδα! Βάλτε τους/τις ωφελούμενους/ες να μιλήσουν όχι μονον για τις φωτογραφικές τεχνικές αλλά και για το τί δείχνουν οι φωτογραφίες, ώστε να αρχίσουν να σκέφτονται τί θέλουν να επικοινωνήσουν με τις φωτογραφίες που έβγαλαν. (PhotoVoice, 2014: 93)
 - ✓ Συχνές ερωτήσεις σε δραστηριότητες ΦΩΤΟΦΩΝΗΣ που βοηθούν στον αναστοχασμό και στην ανασκόπηση της εικόνας πέρα από το προσωπικό επίπεδο είναι ενδεικτικά οι ακόλουθες:
 - Γιατί διάλεξες αυτή τη φωτογραφία;
 - Τί θέλεις να πεις με αυτή τη φωτογραφία;
 - Τί δείχνει σε σχέση με το ερευνητικό ερώτημα;
 - Θέλεις να αλλάξεις κάτι ως προς αυτό; Αν ναι, τί και γιατί; Συζητήστε.
 - ✓ Πάρτε υπόψη σας τις πολιτιστικές διαφορές.
- ❖ Μετατοπιστείτε από τις αρχικές προσωπικές ιδέες προς τη διερεύνηση των θεμάτων που βρίσκονται στην καρδιά του πρότζεκτ. Οργανώστε καταιγισμό ιδεών ως προς τα πράγματα που θα θέλαμε να αλλάξουν. (PhotoVoice, 2014: 88) (PhotoVoice, 2014: 88)

Γράφουμε ή υπαγορεύουμε την αφήγηση:

- ❖ Το κείμενο είναι πολύ δυνατό εργαλείο πλαισίωσης της εικόνας και η δημιουργία του βοηθάει τα συμμετέχοντα άτομα να επικεντρωθούν→βοηθάει το κοινό να καταλάβει καλύτερα το μήνυμα που θέλει να δώσει ο/η φωτογράφος. (PhotoVoice, 2014: 94)
- ❖ Σε κάποιες ομάδες η δημιουργία μηνυμάτων υποστήριξης κάποιου σκοπού έρχεται πολύ φυσικά, άλλες όμως χρειάζονται οργανωμένη υποστήριξη, καταιγισμό ιδεών και συζήτηση για να διαμορφώσουν ένα μήνυμα που να τις εκφράζει. (PhotoVoice, 2014: 88)
- ❖ Αυτό μπορεί να γίνει είτε σε μια συνάντηση της ομάδας είτε με κάθε μέλος ξεχωριστά
- ❖ Τα συμμετέχοντα άτομα θα πρέπει να διαλέξουν για ποιες φωτογραφίες θέλουν να γράψουν.

Στο έργο Europe3E, δόθηκε σε κάθε συμμετέχον άτομο χρόνος να μιλήσει και όλοι όσοι συμμετείχαν θέλησαν να εξηγήσουν την επιλογή των φωτογραφιών που έκαναν. Δεν υπήρξε απροθυμία από τους/τις νέους/ες που συμμετείχαν να εκφραστούν. Κάθε συμμετέχων/ουσα

είχε την επιλογή να μιλήσει στη γλώσσα του/της ή στα αγγλικά. Οι συνομιλίες μεταφράζονταν σε πραγματικό χρόνο ανάλογα με την επιλογή γλώσσας.

Όπου χρειαζοταν, ο/η εμπυχωτής/ρια έκανε επιπρόσθετες ερωτήσεις στη διάρκεια των συναντήσεων ώστε να προωθήσει κι άλλο τους συλλογισμούς και τον αναστοχασμό κάθε συμμετέχοντος/ουσας νέου/ας.

Δεν ήταν έκπληξη ότι τα θέματα που κυριάρχησαν στις φωτογραφίες των νέων ήταν οι «περιορισμοί», ο “Covid-19” και τα σχετικά. Και τα υπόλοιπα θέματα επίσης είχαν τη «χροιά» του Covid-19. Για παράδειγμα, η «Εκπαίδευση» αναφέρεται στην έλλειψή της, το «Περιβάλλον» στο πώς οι μάσκες προσώπου δημιουργούν ένα νέο τύπο απορριμμάτων.

“Η ανταλλαγή μεταξύ των νέων ήταν πολύ πλούσια» Στέλεχος υπηρεσιών νεολαίας από τη Γαλλία.

Γλώσσα: ο παράγοντας κλειδί της συμμετοχής.

Το έργο Europe3E υλοποιήθηκε από συμμετέχοντες/ουσες που είχαν τέσσερις διαφορετικές μητρικές γλώσσες (Γαλλικά, Γερμανικά, Ολλανδικά και Ελληνικά). Στο πλαίσιο αυτό οι τοπικές δραστηριότητες διεξήχθησαν στη γλώσσα των συμμετεχόντων/ουσών. Ωστόσο, οι ομαδικές δραστηριότητες έπρεπε να πάρουν υπόψη την περιπλοκότητα της επικοινωνίας. Όλες λοιπόν οι δραστηριότητες που απαιτούσαν τη συλλογή των σχολίων, ιδεών ή προτάσεων υλοποιήθηκαν στις τοπικές γλώσσες. Αυτό έδωσε αυτοπεποίθηση στα συμμετέχοντα άτομα και εξασφάλισε ευελιξία.

Κατά την υλοποίηση της ΦωτοΦωνής οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούσαν να επιλέξουν αν θα εκφραστούν στη μητρική τους γλώσσα ή στα αγγλικά. Οι Wang and Burris (1997) υποστηρίζουν ότι η ΦωτοΦωνή πρέπει να προσαρμόζεται ευέλικτα στις ανάγκες των συμμετεχόντων/ουσών. Κατά συνέπεια, η επιλογή της γλώσσας επικοινωνίας ήταν κεντρικής σημασίας για τη διεξαγωγή της ΦωτοΦωνής. Για να μπορέσουν οι συμμετέχοντες/ουσες να καταλάβουν τη δραστηριότητα και να συμμετέχουν πλήρως πρέπει να μπορούν να εκφραστούν, άρα είναι απαραίτητο να δημιουργείται ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον. Θα πρέπει λοιπόν να λαμβάνεται υπόψη η γλώσσα με την οποία οι συμμετέχοντες/ουσες αισθάνονται πιο άνετα και επομένως, να οργανώνεται κάποιο σύστημα μετάφρασης όπου είναι απαραίτητο, ώστε να διευκολύνεται η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία. Η δυνατότητα να μιλήσεις στη γλώσσα σου βελτιώνει την ποιότητα των δεδομένων που συλλέγονται. Οι γνώμες εκφράζονται πληρέστερα στη μητρική γλώσσα και κατά συνέπεια οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται είναι εγκυρότερες.

“Η μέθοδος ΦωτοΦωνή βοήθησε τους/τις νέους/ες να σκεφτούν πάνω στα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε ως κοινωνία”, Στέλεχος υπηρεσιών νεολαίας από την Ολλανδία

“Ανοιξε τα μάτια τους σε νέες δυνατότητες”, Στέλεχος υπηρεσιών νεολαίας από την Ολλανδία.

7| Επιλογή των φωτογραφιών

- Η επιλογή των φωτογραφιών είναι μια διαδικασία που αποτελείται από διαφορετικές δραστηριότητες, στη διάρκεια των οποίων τα συμμετέχοντα άτομα χρειάζεται να δουλέψουν ατομικά καθώς και ομαδικά (Rutgers, 2016: 86)
- Μέσω της διαδικασίας επιλογής επιτυγχάνεται η σ βάθος ανάλυση των φωτογραφιών που εκφράζουν καλύτερα τη γνώμη της ομάδας. (Rutgers, 2016: 86)
- Για το σκοπό αυτό οι φωτογραφίες πρέπει να εκτυπωθούν, για να μπορούν να τις εξετάσουν όλα τα μέλη της ομάδας μαζί. Μπορεί μετά να δημιουργηθεί έτσι ένας εννοιολογικός χάρτης και να δημιουργηθούν κατηγορίες.

8| Παρουσίαση και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων

Συχνά η τοπική έκθεση-παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για την ευαισθητοποίηση και την υπονόμηση στερεοτυπικών αντιλήψεων (PhotoVoice, 2014: 50)

- ❖ Τα αποτελέσματα (δηλαδή, οι φωτογραφίες) της ΦωτοΦωνής δεν είναι η ιστορία ενός ατόμου αλλά ένα συλλογικό μήνυμα.
- ❖ Η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων στην κοινότητα και στα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελεί οργανικό τμήμα της μεθόδου γιατί προωθεί το διάλογο και ενδυναμώνει τα συμμετέχοντα άτομα ώστε να μιλήσουν και να εκφράσουν τις σκέψεις τους με τη βοήθεια των φωτογραφιών τους.
- ❖ Αν η συνηγορία υπέρ κάποιου θέματος είναι κύριος στόχος του πρότζεκτ, ανάλογα θα καθοριστεί ο χώρος της παρουσίασης και το κοινό που θα την παρακολουθήσει. (PhotoVoice, 2014: 50)
- ❖ Παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία της έκθεσης: πώς θα εκτεθούν οι φωτογραφίες, ποιοι θα είναι οι προσκεκλημένοι, σε ποιο μέρος θα γίνει. (PhotoVoice, 2014: 116-119)

Το “Grand Finale” του έργου Europe3E μετατράπηκε σε μια διαδικτυακή έκθεση, σε ακολουθία των κανονισμών και περιορισμών λόγω του Covid-19: <https://europe3e.yes-forum.eu/>. Στο κεφάλαιο 5 του παρόντος Οδηγού μπορείτε να δείτε μερικές από τις φωτογραφίες των συμμετεχόντων/ουσών.

4 | ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ΦωτοΦωνή μας έδωσε τη δυνατότητα να ανταποκριθούμε στο στόχο να καταλάβουμε καλύτερα τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων/ουσών για την Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συμμετοχική, διασκεδαστική και με έμφαση στο διάλογο, η μέθοδος προσαρμόστηκε στους/στις συμμετέχοντες/ουσες.

Η εικόνα προκαλούσε αυθόρμητες αντιδράσεις που οδηγούσαν στη συνέχεια στην περίσκεψη και στο διάλογο. Οι νέοι/ες πήραν το λόγο μέσω των φωτογραφιών που λειτούργησαν ως κανάλια για τη διάχυση και το μοίρασμα της εμπειρίας, για την έκφραση γνώμης και συναισθημάτων που συχνά δεν λαμβάνονται υπόψη από εξωτερικούς παράγοντες.

Ολοκληρώνοντας την εμπειρία για τις πολιτικές της ΕΕ και υποστηρίζοντας τους νέους/ες ώστε να εκφραστούν οι ίδιοι, τα αποτελέσματα της ΦωτοΦωνής συμπληρώθηκαν από την πολιτική προσομοίωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Χτίζοντας πάνω στην προσβάσιμη και συμπεριληπτική μέθοδο που αναπτύχθηκε στο προηγούμενο έργο «YourEP» το έργο Europe3E ανοίχτηκε σ' ένα ακόμη μεγαλύτερο κοινό χάρη στην ΦωτοΦωνή. Για παράδειγμα, τα αποτελέσματα της ΦωτοΦωνής έδωσαν στα συμμετέχοντα άτομα την ευκαιρία να διερευνήσουν θέματα του δημόσιου διάλογου, καθώς και να μάθουν περισσότερα ώστε να μπουν στη θέση των μελών του Ευρωκοινοβουλίου.

Χάρη στη ΦωτοΦωνή, η προσομοίωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πάτησε πάνω σε θέματα που είχαν ήδη διερευνηθεί σε πρώτη φάση, ώστε η συζήτηση που ακολούθησε να μπορέσει να μπει σε λεπτομέρειες. Οι συμμετέχοντες/ουσες βοηθήθηκαν ώστε, ξεκινώντας από μια «θολή ιδέα», να σκεφτούν τα ενδιαφέροντα και τα προβλήματά τους και να

διαμορφώσουν πραγματικές προτάσεις πολιτικής που αντανακλούν τις προσδοκίες τους για το μέλλον. Το μέλλον τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση!

Σε συνέχεια αυτής της εμπειρίας το YES Forum έχει αποφασίσει να προχωρήσει παραπέρα, συνδέοντας μεταξύ τους τωρινά και μελλοντικά στελέχη νεολαίας, νεους και νέες και πολιτιστικούς οργανισμούς (πχ φωτογράφους και γραφίστες-σχεδιαστές). Το έργο VOICE έχει ως στόχο την προώθηση της μεθόδου ΦωτοΦωνή στις υπηρεσίες για τη νεολαία, την αναγνώρισή της ως δημιουργικού εργαλείου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της υποστήριξης της ενεργητικής πολιτικής συμμετοχής των νέων στο πλαίσιο των υπηρεσιών για τη νεολαία.

Τέλος, η όλη δραστηριότητα παρήγαγε αποτελέσματα όπως οι φωτογραφίες, οι οδηγοί και οι προτάσεις πολιτικής, δίνοντας επίσης γενικότερες πληροφορίες σχετικά με την κοινωνική δυναμική των ομάδων-στόχων. Τα αποτελέσματα δημοσιοποιήθηκαν σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο από όλους τους εταίρους του έργου.

“Θα θέλαμε πάρα πολύ να το ξανακάνουμε όταν η πανδημία πάψει να επηρεάζει τόσο πολύ τη ζωή μας και σίγουρα θα κρατήσουμε το εμπειρικό κομμάτι της όλης διαδικασίας.” Στέλεχος υπηρεσιών νεολαίας από την Ελλάδα.

5 | ΦΩΤΟΓΡΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ EUROPE3E

Όλες οι φωτογραφίες του έργου Europe3E είναι διαθέσιμες στη διαδικτυακή έκθεση : <https://europe3e.yes-forum.eu/>

Εκπαίδευση (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του ΙΕΚΕΠ)

Οι νέοι άνθρωποι έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για τη μάθηση και την εκπαίδευση. Η γνώση και η βαθύτερη κατανόηση των πραγμάτων είναι σημαντικές στην τωρινή εποχή της συνεχούς πληροφορίας.

Αυτή τη στιγμή, η λειτουργία όλων των εκπαιδευτικών φορέων όπως τα πανεπιστήμια έχει ανασταλεί εξαιτίας της πανδημίας, η οποία

έβαλε εμπόδια στην επιθυμία των νέων να επικοινωνούν πρόσωπο με πρόσωπο με τους δασκάλους και τους συμφοιτητές τους, να ανταλλάσσουν γνώσεις και απόψεις.

Ισορροπία (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του Sankt Johannis Bernburg)

Στη φωτογραφία αυτή βλέπετε έναν άνθρωπο που προσπαθεί να ισορροπήσει στην κόψη χωρίς να πέσει. Ένας άλλος άνθρωπος τον βοηθάει και του δίνει ασφάλεια. Το ίδιο ισχύει και στην Ευρώπη: οι χώρες βοηθάνε η μια την άλλη και συνεργάζονται όταν μία χώρα έχει προβλήματα. Για να μην χάσει την ισορροπία του το σύστημα σε

κρίσιμες καταστάσεις, χρειάζεται την ασφάλεια που δίνουν τα άλλα μέλη, όπως ο άνθρωπος στη φωτογραφία.

Πιστεύω ότι η συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρώπης είναι πολύ σημαντική γιατί θεωρώ ότι είναι η βάση για να εξασφαλιστεί ότι θα ζούμε όλοι με ελευθερία και ειρήνη. Όμως, η αμοιβαία στήριξη δεν πρέπει να ισχύει μόνον σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και σε διαπροσωπικό γιατί αυτή είναι η βάση για την ειρηνική συνύπαρξη όλων μας.

Εκπαιδευτικοί δρόμοι (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του Action Jeunesse Pessac)

Η φωτογραφία συμβολίζει όλες τις επιλογές προσανατολισμού/εκπαιδευτικούς δρόμους, το σύστημα δείχνει κάποιους τομείς αλλά κάποιους άλλους μας τους κρύβει.

Απόσταση (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του Jongerenwerk)

Εκπαίδευση (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του ÖJAB)

Η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση είναι κλειδιά για τη νεολαία.

Κλειστά σύνορα (Φωτογραφία και σχόλια από την ομάδα νέων του YES Forum)

Η φωτογραφία δείχνει ένα κλειστό σύνορο με φωτεινό κόκκινο και δίπλα του δύο σήματα: απαγορεύεται η διέλευση και ένα τόξο που δείχνει προς τα δεξιά. Κατά τη γνώμη μου, συμβολίζει τα κλειστά σύνορα της Ευρώπης. Για μας, τους ευρωπαίους πολίτες είναι εύκολο να ταξιδέψουμε οπουδήποτε στον κόσμο χάρη σε προνόμια όπως το διαβατήριό

μας. Από την άλλη πλευρά, είναι δύσκολο να έχεις πρόσβαση σε μια δίκαιη διαδικασία ασύλου. Προσδοκώ λοιπόν ισχυρές ευρωπαϊκές αποφάσεις που να εστιάζουν στον ανθρωπισμό και στην αλληλεγγύη. Υπάρχουν ήδη κάποιες μικρές χώρες που πηγαίνουν στη σωστή κατεύθυνση και επιτρέπουν σ'ένα συμβολικό αριθμό προσφύγων να μείνουν. Στη μεταφορά αυτή, είναι το τόξο που δείχνει το δρόμο για να μπει μέσα. Μπορεί αυτό να είναι το ξεκίνημα των μελλοντικών πολιτικών, με τις ευρωπαϊκές χώρες ενωμένες, να βοηθούν τους ανθρώπους ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους. Ας ελπίσουμε ότι στο μέλλον δεν θα υπάρχει το φωτεινό κόκκινο συνοριο, ούτε θάνατοι στα σύνορα και θα καθιερωθούν δίκαιες διαδικασίες για τους αιτούντες άσυλο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Burris M. & Wang C. (1997). *Photovoice: Concept, Methodology, and Use for Participatory Needs Assessment*. Health Education & Behavior.

Catalani C. & Minkler M. (2010). *Photovoice: A review of the literature in health and public health*. Health education & behavior.

Desyllas M. C. (2014). *Using photovoice with sex workers: The power of art, agency and resistance*. Qualitative Social Work.

Goo-Kuratani D. L. & Lai E. (2011). *Photovoice literature review*.

Jongeling S. & Bakker M. & Van Zorge R. & Van Kakebeeke K. (2016), *PhotoVoice Facilitator's guide*. Rutgers.

Lorenz L. S.(2010). *A photovoice path*. Journal of Visualized Experiments.

Mayfield-Johnson S. & Rachal J. R. & Butler J. (2014). *When we learn better, we do better: Describing changes in empowerment through photovoice among community health advisors in a breast and cervical cancer health promotion program in Mississippi and Alabama*. Adult Education Quarterly.

Photovoice (2014), *The PhotoVoice Manual: A guide to designing and running participatory photography projects*.

Strack R. W. & Magill C. & McDonagh K. (2004). *Engaging youth through photovoice*. Health Promotion Practice.

Valiquette-Tessier S. C. & Vandette M. P. & Gosselin J. (2015). *In her own eyes: Photovoice as an innovative methodology to reach disadvantaged single mothers*. Canadian Journal of Community Mental Health.

White R. & Sasser D. & Bogren R. & Morgan J. (2009). *Photos can inspire a thousand words: Photolanguage as a qualitative evaluation method*. Journal of Extension

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΕΤΑΙΡΟΙ

Action Jeunesse Pessac

Contact: Yvon Sombodey,
actionjeunesse.pessac@wanadoo.fr

IEKEP

Contact: Virginia Rista,
info@iekep.gr

Jongerenwerk Barkema & De Haan

Contact: Gwen Birza,
gwen@jongerenwerk.com

ÖJAB

Contact: Sebastian Frank,
sebastian.frank@bpi.ac.at

St. Johannis GmbH Bernburg

Contact: Sven Hohle
sven.hohle@gsejh.de

YES Forum EWIV

Contact: Annett Wiedermann,
annett.wiedermann@yes-forum.eu

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Το έργο Europe3E (Grant Agreement No. 2019-2-DE04-KA205-018351) εντάσσεται στη Στρατηγική Συνεργασία για τη Νεολαία που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ και συντονίζεται από το YES Forum. Για περισσότερες πληροφορίες ή για να δείτε τα πνευματικά προϊόντα του έργου, επισκεφθείτε τον διαδικτυακό τόπο του έργου (europe3e.yes-forum.eu) ή επικοινωνήστε απευθείας μαζί μας. Τα περιεχόμενα αυτού του οδηγού αποτελούν αποκλειστική ευθύνη των εταίρων του έργου και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να εκληφθεί ότι απηχούν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν δημιουργήθηκαν από το YES Forum και τους εταίρους του έργου και αντιστοίχως αποτελούν ιδιοκτησία τους.

Χρονολογία:

Νοέμβριος 2021